

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมถึงกระบวนการทัศน์ในการจัดการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child centered) ผู้เรียนต้องรู้จักวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ มีการศึกษาค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเอง เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และต้องใช้ความสามารถในการคิด การวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้คิดเป็นมากขึ้น อีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) การมุ่งพัฒนาประเทศสู่การเป็นสากล คนไทยต้องแข่งขันในสังคมโลกมากขึ้น การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มสมรรถภาพของคนไทยในการพึ่งพาตนเองมากขึ้นและความสามารถในการพึ่งพาตนเองนี้จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานที่สำคัญ คือ ต้องคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง รู้จักนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมุ่งหวังพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การพัฒนาแนวคิด ทิศทางการจัดการศึกษาที่มีต่อเนื่องมาตั้งแต่การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521ซึ่งมุ่งเน้นการสอนนักเรียนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตลอดเวลาที่ผ่านมาแนวคิดนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, และดารณี คำวังนัง, 2545, หน้า 4, 5) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงให้ความสำคัญถึงแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน และการประกันคุณภาพ ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ครูต้องจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาคำตอบ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผสมกับพื้นฐานเดิมเพื่อฝึกผู้เรียนให้รู้จักคิด ดังกล่าวในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 11-12) และ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 23-24)

สืบเนื่องการประกาศเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ ปี 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งภาระหน้าที่อันยิ่งใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการสร้างเด็กและเยาวชน และประชาชนไทยให้มีรากฐานที่มั่นคงในการศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพของชีวิตและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน กระทรวงศึกษาธิการ

มีความมุ่งมั่นและพยายามอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาที่ดี โดยการพัฒนาคุณภาพเด็ก และเยาวชนให้มีทักษะที่สำคัญ คือทักษะด้านการอ่าน การใช้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และทักษะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับความเป็นคนดี มีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549, คำนำ) การดำเนินงานด้านปฏิรูปการเรียนการสอนของสถานศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่อไปนี้ 1) เสริมสร้างคุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) ทักษะการอ่านและการสืบค้นด้วยตนเอง 4) ทักษะความสามารถในการใช้ภาษาทั้งไทยและต่างประเทศ 5) ทักษะคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมีความสัมฤทธิ์ผลทางด้านการเรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 4)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 5) ได้รายงานสรุปผลการประเมินภายนอกการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ในรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) จากการประเมินโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 17,621 โรงเรียน ผลการประเมินพบว่าภาพรวมของสถานศึกษา ได้มาตรฐานร้อยละ 45 ไม่ได้มาตรฐานร้อยละ 55 (เกือบทั้งหมดเป็นสถานศึกษาของรัฐขนาดเล็กในชนบท โรงเรียน 17,251 โรงเรียน ประกอบด้วย สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15,983 แห่ง คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 752 แห่ง การปกครองส่วนท้องถิ่น 703 แห่ง กองทุนศาสนา 87 แห่ง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน 36 แห่ง)

จากผลการประเมินในภาพรวมมาตรฐานด้านผู้เรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การรักในการทำงานและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี (2549, หน้า 1) ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน รอบแรก ปี 2544-2548 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ระดับ 1 ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 10.71 ระดับ 2 พอใช้ ร้อยละ 76.43 ระดับ 3 ดี ร้อยละ 12.86 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรกำหนด ระดับ 1 ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 32.86 ระดับ 2 พอใช้ ร้อยละ 58.57 ระดับ 3 ดี ร้อยละ 8.57 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ระดับ 1 ปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 11.43 ระดับ 2 พอใช้ ร้อยละ 60.71

ระดับ 3 ดี ร้อยละ 27.86 ซึ่งผลการประเมินด้านผู้เรียนโดยภาพรวมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 สอดคล้องกับผลการประเมินด้านผู้เรียนของสถานศึกษาทั่วประเทศคือ คุณภาพผู้เรียนยังไม่ได้มาตรฐาน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4 ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มาตรฐานที่ 5 ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สาเหตุ ส่วนหนึ่งที่นักเรียนที่ไม่สามารถพัฒนาตนเองให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดนั้น เนื่องจากปัญหาการอ่านไม่ได้ อ่านไม่คล่อง ไม่เห็นประโยชน์ของการอ่าน จากกรรายงานนักเรียนที่มีความบกพร่องการอ่านและการเขียน ปีการศึกษา 2549 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 (2549, หน้า4) มีจำนวนนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่คล่อง จำนวน 1,230 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 49,602 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2.48 และผลการประเมินการทดสอบระดับชาติ ปีการศึกษา 2549 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต1 ประเมินโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1569 คน มีผลการทดสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ย 16.69 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1, 2550, หน้า 2) ดังนั้นสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และผู้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเยาวชน จึงต้องหาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อให้นักเรียน และเยาวชนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่าน จนสามารถสร้างนิสัยรักการอ่าน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการสืบค้นแหล่งข้อมูลต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า29-32) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ประถมและมัธยมศึกษา รอบที่สอง (พ.ศ.2549 - 2553) มาตรฐานด้านผู้เรียน ซึ่งผลการประเมินยังไม่ได้มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดไตร่ตรอง และผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ; มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร กำหนด มี 8 ตัวบ่งชี้ คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดี (ถ้าไม่มีผลระดับชาติ ให้ใช้ผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่ หรือผลการเรียนระดับสถานศึกษาตามลำดับ) ใน 8 กลุ่มสาระในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, ประถมศึกษาปีที่ 6, มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6, สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด การเขียน หรือการนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ ได้, สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ, สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้; มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการอ่านและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้ ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถาม

เพื่อหาเหตุผล, สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา และมีวิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สนุกกับการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านผู้เรียน ในการประเมินมาตรฐานรอบสอง เพื่อให้ได้มาตรฐาน รวมถึงการกำหนดการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 37 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพราะมีความประสงค์ให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ มีหน้าที่นำนโยบายสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามหลักการและเป้าหมายของการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, คำนำ) จากเหตุผลดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2548 โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา รวม 31 ศูนย์ เพื่อดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 และเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างผู้นำทางวิชาการซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 30 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 29) ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ประกอบการดำเนินงานบริหารศูนย์พัฒนาวิชาการ ซึ่งเชื่อมโยงบุคลากรที่มีความถนัดเชี่ยวชาญใน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน ด้วยพิจารณาจากโรงเรียนที่มีความสามารถใน การจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ดี ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีความพร้อมทางด้านบุคลากรเป็นที่ตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการ เป็นการระดมทรัพยากรบุคคลประสานความร่วมมือในการพัฒนางานและใช้ทรัพยากรร่วมกัน ช่วยส่งเสริมการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงตามมาตรา 52 หมวด 7 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อเป็นการประมวลข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยมีความต้องการทราบผลการดำเนินงานโครงการของแต่ละสถานศึกษาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการอ่าน เพื่อสร้างความตระหนักให้นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านจนสามารถใช้อ่านนำไปสู่การใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต เพื่อสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

อย่างต่อเนื่อง และเป็นการยกระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรกำหนด และพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้นำแบบจำลองการประเมินของซีโป (CPO'S evaluation model) มาเป็นแนวทางในการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน เพื่อให้ได้ผลการประเมินครอบคลุมการดำเนินงาน และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นพื้นฐานการคิดทักษะระดับสูงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน ซึ่งผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษารอบแรก ในภาพรวมทักษะการคิด และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองยังไม่ได้มาตรฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549, หน้า 5) การดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิด และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนอีกทางหนึ่งเช่นกัน ผลจากการวิจัยทำให้ทราบปัญหาการดำเนินโครงการ และนำปัญหานั้นมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้แบบจำลองการประเมินโครงการซีโป (CPO'S evaluation model) ในการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ในส่วนต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการส่งเสริมการอ่าน (context)
 - 1.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่าน (process)
 - 1.3 ผลผลิตของโครงการส่งเสริมการอ่าน (outcome)
2. เพื่อเปรียบเทียบการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลโครงการ ไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงาน ปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย ไปใช้ในการวางแผน และประกอบการตัดสินใจ และนำข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านของศูนย์พัฒนาวิชาการห้องสมุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินโดยใช้แบบจำลองการประเมิน ซีโป(CPO'S evaluation model)ของ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 303) การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน เน้นประเด็นการประเมิน 3 ส่วน คือ

1.1 ปัจจัยพื้นฐานสถานะแวดล้อมโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 (context) ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

1.1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 (need assessment)

1.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 (feasibility)

1.1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 (objectives)

1.1.4 ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 (readiness and resources)

1.2 กระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

1.2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1

1.2.2 ระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1

1.3 ผลผลิตในโครงการส่งเสริมการอ่านส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 ได้แก่ ผลทางตรงที่เกิดจากการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 ดังนี้

1.3.1 นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือนำไปสู่การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

1.3.2 นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและยกระดับความสามารถในการอ่าน และ ส่งผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.3.3 นักเรียนมีทักษะการอ่าน การคิดเชิงวิเคราะห์ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 126 คน ข้าราชการครู จำนวน 1,128 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 24,027 คน และนักเรียน จำนวน 24,027 คน ใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2550 รวมประชากร จำนวน 49,408 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane) (สุวริย์ ศิริโภาคาภิรมย์, 2546, หน้า 445) ในการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 397 คน

2.2.2 เนื่องจากสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามสถานภาพ จึงใช้วิธี สุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling)(สุวริย์ ศิริโภาคาภิรมย์ ,2546, หน้า 122) เพื่อให้ ได้ตัวแทนจากทุกกลุ่มตัวอย่าง จึงกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล โดยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน หลังจากคำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม เป็นการกระจายกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน ของขนาดโรงเรียน จึงได้จำนวนสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 55 โรงเรียน จำแนก เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 25 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 20 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 8 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น คือ ผู้บริหาร สถานศึกษา 55 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมการอ่าน 110 คน ผู้ปกครองนักเรียน 135 คน และนักเรียน 100 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ด้าน คือ

3.1.1 ตำแหน่งหน้าที่

3.1.2 วุฒิการศึกษา

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน

3.2 ตัวแปรตาม ผู้วิจัยประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยใช้แบบจำลองการประเมิน ซีโป (CPO'evaluation model) ของ เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 303) เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา คือผล การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

3.2.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการส่งเสริมการอ่าน (context)

3.2.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่าน (process)

3.2.3 ผลผลิตของโครงการส่งเสริมการอ่าน (outcome)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการ หมายถึง โครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการจัดที่มีการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อนำไปใช้ตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอ่านโดยใช้แบบจำลองการประเมิน ซีโป (CPO'S evaluation model) ของ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 303) มาใช้ในการประเมินโครงการ

3. การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context evaluation) หมายถึง การประเมินสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของโครงการ โดยพิจารณาถึงความจำเป็น หรือความเป็นไปได้ของโครงการความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่างๆ

3.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ(need assessment) หมายถึง ความจำเป็น หรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ โดยพิจารณาจากสภาพปัญหาที่ทำให้ต้องดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่าน

3.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility) หมายถึง ความสามารถในการจัดโครงการ โดยพิจารณาถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรค หรือเป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินโครงการ

3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และความสอดคล้อง

3.4 ความพร้อมและทรัพยากร (readiness and resources) หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการดำเนินโครงการได้แก่สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร เงินทุน และงบประมาณ

4. การประเมินกระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการ (process evaluation) หมายถึง การประเมินกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ วิธีที่ดัดปฏิบัติถึงความสอดคล้องของกิจกรรมและช่วงเวลา

4.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ (activity) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ

4.2 ช่วงเวลา (timing) ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ

5. การประเมินด้านผลผลิต (outcome evaluation) หมายถึง ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการอ่าน โดยพิจารณาเฉพาะผลรวม

6. การอ่าน หมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งซึ่งไม่ใช่ทักษะอย่างเดียว เริ่มด้วยการอ่านออกแล้วพัฒนาต่อไปให้อ่านได้แตกฉาน อ่านเป็น แต่การอ่านมิใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จะต้องมีการสั่งสอนฝึกฝนให้โอกาส จากครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ บรรณารักษ์ห้องสมุด ที่จะมิพบทาบทางด้านการฝึกฝน

7. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระตุ้นโดยวิธีต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจในการอ่าน จนกระทั่งมีนิสัยรักการอ่าน และได้พัฒนาการอ่านจนกระทั่งมีความสามารถในการอ่าน นำประโยชน์จากการอ่านไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการอ่านทุกประเภท

8. การส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสร้างนิสัยให้นักเรียนรักการอ่านมากขึ้น

9. โครงการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการปลูกฝังคนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน มุ่งพัฒนานักเรียนและเยาวชน ให้เป็นผู้ใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้จากการอ่าน

10. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน

11. ครูผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

12. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมตามองค์ประกอบของโครงการ

13. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดา มารดา หรือญาติ พี่น้องที่อุปการะดูแลนักเรียนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

14. นักเรียน หมายถึง นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กำลังศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

15. วุฒิการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ แบ่งเป็น ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น อนุปริญญา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

16. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 หมายถึง เขตพื้นที่ที่ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 8 อำเภอของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านหม้อ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอพระพุทธบาท อำเภอเสนาให้ อำเภอหนองแซง อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด

17. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

18. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ปริมาณความรับผิดชอบนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยประมวลจากเกณฑ์ของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับขนาดของโรงเรียนที่เป็นจริง การวิจัยในครั้งนี้ แบ่งขนาดโรงเรียน เป็น 4 ขนาด ได้แก่

โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 301-500 คน

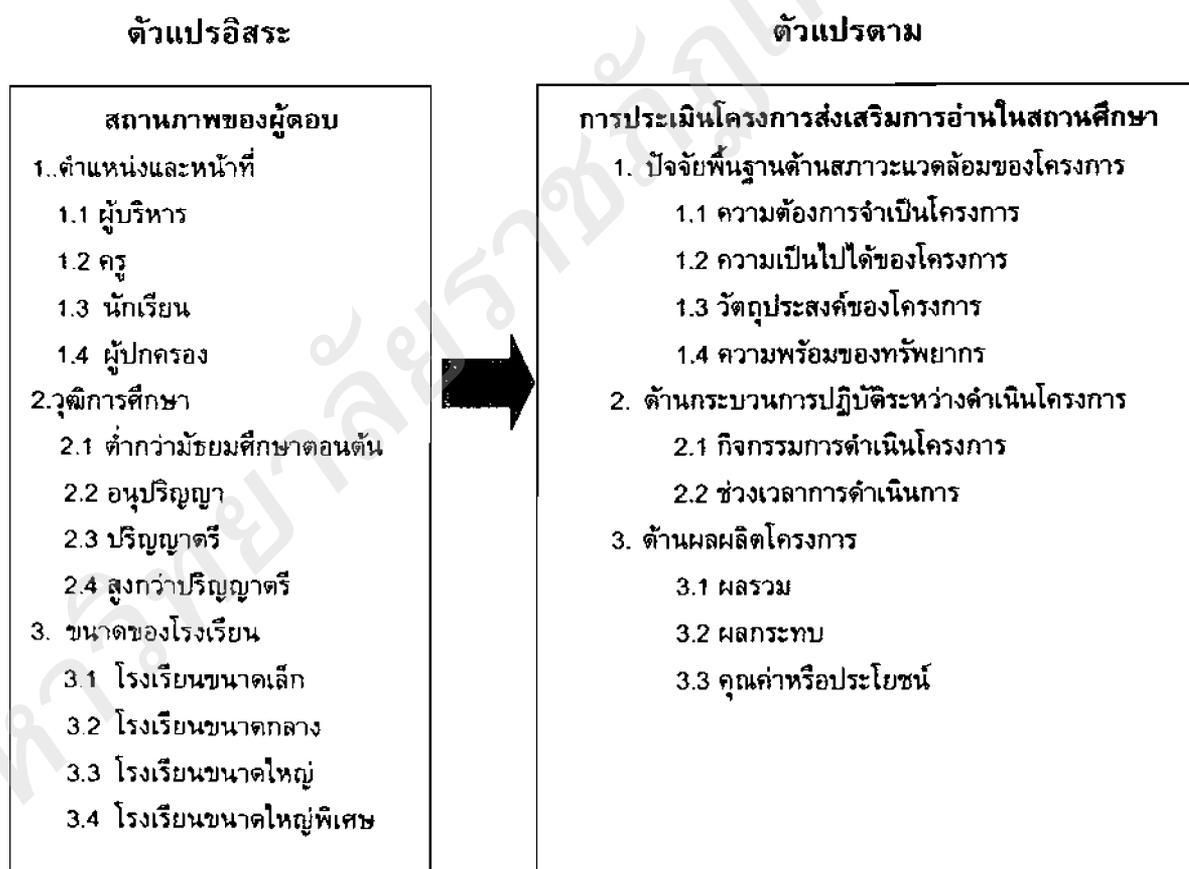
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนตั้งแต่ 501 คนขึ้นไป

สมมติฐานการวิจัย

1. การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ มีความแตกต่างกัน
2. การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีความแตกต่างกัน
3. การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระบุรี เขต 1 โดยใช้แบบจำลองการประเมิน ซีโป (CPO evaluation model) ของ เยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549, หน้า 303) มาใช้ในการประเมินโครงการ



ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย